

KIRJA-ARVIO

Marko Kelahaara ja Markku
Mattila

*Onneen ei ole
oikotietä tässä
maassa. Kauhava ja
Kauhavan
vastaanottokeskus*

Siirtolaisuusinstituutti, Turku
2017

101 sivua, värikuvitus
ISBN 978-952-7167-25-0
(painettu)
ISBN 978-952-7167-26-7
(verkkojulkaisu)

SULEVI RIUKULEHTO

*Aluehistorian ja kulttuuriperinnön tutkimusjohtaja
Helsingin yliopisto Ruralia-instituutti*

Mamulandian tarina

Vuoden 2015 aikana Suomeen saapui 32 476 turvapaikanhakijaa. Määrä oli kymmenkertainen aiempiin vuosiin verrattuna. Äkillinen ihmistulva pakotti perustamaan nopeasti uusia vastaanottokeskuksia, peräti 150 yksikköä. Marko Kelahaaran ja Markku Mattilan kirjassa tarkasteluun on otettu niistä yksi, runsaasti julkisuutta saanut Kauhavan vastaanottokeskus, jonka vaiheita seurataan tiedotusvälineiden, haastattelujen ja oman havainnoinnin vuoropuheluna vuoden 2017 alkuun.

Kirjoittajat löytävät Kauhavan julkisuudelle monia syitä. Suomen Punainen Risti perusti vastaanottokeskuksen entisen lentosotakoulun kasarmirakennuksiin. Alue oli ja on valtakunnallisesti tunnettu, Etelä-Pohjanmaalla sillä on erityinen imagollinen merkitys, ja Kauhavalle se on suorastaan ikonisessa asemassa. Vastaanottokeskuksen tuominen juuri tähän paikkaan herätti voimakkaita tunteita. Keskustelu levisi kyliltä kaupunginvaltuustoon, maakuntalehtien palstoille ja lopulta valtakunnanuutiseksi, kun maahanmuuttovastaiset mielenosoitukset alkoivat Kauhavan lentokenttäalueella. Ei turvapaikanhakijoille! Älkää auttako!

Tilanne näytti rauhoittuvan, kun vastaanottokeskuksen johtajaksi valittiin oma mies, lentosotakoululla työskennellyt, yrittäjä- ja armeijataustainen Ilkka Peura. Hän nautti kaikkien osapuolten luottamusta. Peuran johdolla Kauhavan vastaanottokeskus otti käyttöön joukon innovatiivisia, ennakkoluulottomia ja turvapaikanhakijoita aktivoivia toimintamalleja. Vastaanottokeskukseen perustettiin vaaleilla valittava parlamentti ja työosuuskunta Mamulandia. Turvapaikanhakijoita haluttiin osallistaa toiminnan suunnitteluun ja työllistää jo turvapaikanhakuprosessin aikana.

Saatiin lisää otsikoita. Uusi, innovatiivinen ja inspiroitunut Kauhava herätti ihastusta. Turvapaikanhakijat tekivät urakatöitä maatiloilla, vastaanottokeskukseen tuli matonkutomo, suunniteltiin vaatteiden uudelleen käsittelylaitosta ja metallialan kokoonpanolinjaa. Parlamentti opetti tulijoille suomalaista demokratiaa ruohonjuuritasolla. Se löysi myös kehittämistarpeita vastaanottokeskuksen toiminnasta. Epäkohtia nähtiin vapaa-ajan ohjauksessa, mielenterveyspalveluissa sekä varsinkin

ruokahuollossa, jonka uudelleenjärjestely johti lopulta Peuran irtisanoutumiseen heinäkuussa 2016. Seuraajaksi nimitettiin entinen varajohtaja Juha Mäki-Rajala. Silloin kiihkein uudistuksenpalo oli jo laantumassa. Parlamentti oli epäselvän asemansa lamauttama ja osuuskunta vararikon partaalla. Kauhavan kokeiluja pidettiin yleisesti tärkeinä, mutta taloudellisista, toiminnallisista ja institutionaalisista syistä niitä oli mahdoton ylläpitää. Opettavainen tarina. Moni olisi osannut ennustaa tämän etukäteen. Silti kokeiluihin kannatti ryhtyä.

Markku Mattilaa on syytä onnitella hyvästä reaktiokyvystä. Hän tunnisti poikkeuksellisen tilanteen nopeasti. SPR:n, Kauhavan kaupungin, Etelä-Pohjanmaan kauppakamarin ja Into Seinäjoen yhteisrahoituksella polkaistiin käyntiin seurantahanke. Tutkijat ehtivät paikalle, kun rautaa vielä taottiin. He tekivät vastaanottokeskukseen useita vierailuja, liikkuiivat havainnoijina ja haastattelivat työntekijöitä, sidosryhmien edustajia ja turvapaikanhakijoita (yhtensä 24 haastattelua kesäkuusta 2016 helmikuulle 2017). Itseluodun aineiston lisäksi tutkijat käyttivät sanomalehtiaineistoa, suurimmassa roolissa oli paikallislehti *Komiat*.

Kelahaaran ja Mattilan kirja *Onneen ei ole oikotietä tässä maassa* on sujuvasti kirjoitettu kuvaus tapahtumista. Eri osapuolten ääni tulee mukavasti kuuluviin. Umpisolmun syntymistä katsellaan monesta suunnasta. Kirjaa hallitsee yhteiskuntatieteen raportointiperinne. Tämäntyyppiseen tutkimukseen olisi voitu valita myös syvempi etnografinen ote. Tähän muotoon on epäilemättä päädytty harkitusti: näin raportti on tiiviimpi ja iskevämpi.

Kirjan ilme on Siirtolaisuusinstituutin julkaisusarjan mukainen. Omien havaintojen, haastattelujen ja uutisoinnin vuoropuhelu kuitenkin luo siihen tutkimusraportille epätavallista jännitettä ja juonenkaarta. Asioita dokumentoidaan, kun ne vasta tapahtuvat: kun kukaan ei tiedä seuraavaa käännettä. Viimeinen, seitsemäs luku sisältää yhteenvedon ja suositukset. Niitä ei ole numeroitu, mutta leipätekstin seasta erottuu kursivoituina 16 asiakohtaa. Tutkijat uskaltavat siis antaa politiikkasuosituksia. Sitä pidän onnistumisen merkinä.

Kauhavan vastaanottokeskuksen tarina ei ole vielä pääteasemalla, ei edes väliseisakkeella. Kelahaaran ja Mattilan kirja on siis eräänlainen välitarkastelu. Johdannossa kirjoittajat kertovat, että työekonomisista syistä heillä ei ole ollut mahdollisuutta laajentaa lähteistöä sosiaalisen median aineistoihin. Tällaisessa maailmassa elämme: tuloksista raportoidaan projektin aikataulussa. Itse en jäänyt kaipaamaan sosiaalisen median keskustelukuvauksia, pikemminkin laajempaa kirjallisuustyöskentelyä. Kauhavan tapaus voisi saada uusia sävyjä, jos se suhteutettaisiin muiden vastaanottokeskusten tilanteeseen tai jopa kokemuksiin muissa maissa. Kirjassa korostetaan Kauhavan neitseellisyyttä vastaanottokeskuksen sijaintipaikkana, mutta ei Etelä-Pohjanmaakaan ihan turvapaikanhakijoiden koskematon vyöhyke ole: Alavudella toimi vastaanotto-keskus vuosina 1999–2001. Se tarjoaisi yhden mahdollisen vertailukohdan. Tosin Alavuskaan ei ole Kauhava.

Kaikilla osapuolilla on Kauhavan tarinasta paljon opittavaa. Miten kannattaa toimia, miten ei, mikä vaatii vielä jatkokehittelyä? Tutkimuksen avulla Maahanmuuttovirasto, vastaanottokeskusten ylläpitäjät ja kunnat voivat saada tietoa toimintansa kehittämisen tueksi. Toivottavasti Siirtolaisuusinstituutin tutkimus saa myös jatkoa. Vaikka asioita jo tehdään, niitä kannattaa edelleen myös jauhaa. Tämän lausuu omalla tavallaan julki myös kirjan nimi: onneen ei ole oikotietä.